

O'ZBEKISTONDA SUN'IY INTELLEKTNI JINOYAT-PROTSESSUAL QONUNCHILIGI VA AMALIYOTIGA INTEGRATSIYA QILISH ISTIQBOLLARI

Ikromov Xojiakbar Toshturdi o'g'li

Huquqiy tartibga solish muammolari va qonunchilikni takomillashtirish yo'nalishlari Jahon iqtisodiyoti va diplomatiya universiteti mustaqil izlanuvchisi E-mail: @ikromovkh2007@gmail.com Tel:

+998 97 666 36 69 Xalqaro Akademik Jurnal ● 2026

Annotatsiya: Ushbu maqolada O'zbekiston Respublikasida sun'iy intellekt (SI) texnologiyalarini jinoyat-protsessual qonunchiligiga integratsiya qilishning huquqiy, axloqiy va protsessual jihatlarini ko'rib chiqiladi. Aybsizlik prezumtsiyasi, tortishuv jarayoni va shaxs huquq va erkinliklarini himoya qilish kabi asosiy tamoyillar uchun yuzaga keladigan xavflar tahlil qilinadi. Qiyosiy huquqiy yondashuv, rasmiy huquqiy tahlil va tizimli metodologiya yordamida amaldagi qonunchilikdagi asosiy bo'shliqlar aniqlanadi: aniq ta'riflarning yo'qligi, tartibga solishning yetarli emasligi va algoritmik javobgarlik mexanizmlarining sustligi. Maqola O'zbekiston Respublikasi Jinoyat-protsessual kodeksiga (JPK) maqsadli o'zgartirishlar kiritish yoki raqamli texnologiyalarga oid alohida qoida qabul qilish bo'yicha aniq qonunchilik takliflari bilan yakunlanadi.

Kalit so'zlar: sun'iy intellekt; jinoyat-protsessual qonunchilik; huquqiy tartibga solish; sud nazorati; shaxsiy ma'lumotlarni himoya qilish; algoritmik shaffoflik; O'zbekiston JPK.

KIRISH

Raqamlashtirish jarayonlari zamonaviy jamiyatning barcha sohalarini qamrab olmoqda. Huquqni muhofaza qilish, prokuratura va sud tizimi ham bu o'zgarishlardan chetda qolmagan. Sun'iy intellektni jinoyat protsessiga integratsiya qilish yuqori samaradorlik, jarayonlarni soddalashtirish hamda vaqt va resurslarni tejash imkonini va'da qiladi.

Shu bilan birga, algoritmik tizimlarni jinoyat-protsessual jarayonga kiritish jiddiy huquqiy, axloqiy va protsessual muammolarni keltirib chiqaradi. O'zbekiston Respublikasi Jinoyat-protsessual kodeksining (JPK) asosiy tamoyillari qonuniylik, inson huquqlarining sud tomonidan himoya qilinishi, aybsizlik prezumtsiyasi, shaxsiy hayot daxlsizligi va tortishuv asosidagi teng huquqlilik algoritmik tizimlarni qo'llashda qat'iy rioya qilinishini talab etadi.¹

Hozirgi kunda O'zbekistonning jinoyat-protsessual qonunchiligida jinoiy ish yuritishda sun'iy intellektdan foydalanishni to'g'ridan-to'g'ri tartibga soluvchi maxsus normalar mavjud emas. Bu huquqiy noaniqlikni keltirib chiqaradi va keng qamrovli ilmiy tahlil zarurligini ta'kidlaydi.

Ushbu maqolaning asosiy maqsadlari: (1) sun'iy intellektning jinoyat protsessidagi nazariy va huquqiy mohiyatini ochib berish; (2) O'zbekiston Respublikasining amaldagi jinoyat-protsessual qonunchiligini tahlil qilish; (3) jinoyat sudlovida sun'iy intellektdan foydalanishda xorijiy tajribani Yevropa Ittifoqi, AQSh va Xitoy modellarini o'rganish; (4) asosiy huquqiy xavflarni aniqlash; (5) qonunchilikni takomillashtirish bo'yicha aniq takliflar ishlab chiqish.

2. METODOLOGIYA

Tadqiqotda quyidagi usullar kompleks tarzda qo'llanildi:

–Tarixiy-huquqiy usul: O'zbekistonda jinoyat-protsessual qonunchiligining «Elektron hukumat», MIBIS va raqamli sud tizimlari sharoitidagi rivojlanishini o'rganish.

–Qiyosiy huquqiy usul: O'zbekiston qonunchiligi Yevropa Ittifoqining 2024/1689-sonli AI Nizomi, AQShning COMPAS tajribasi va Xitoyning «aqli sudlar» modeli bilan taqqoslanadi.

–Rasmiy huquqiy usul: O'zbekiston Respublikasi JPKsining 2021-yilgi tahriridagi protsessual normalar va «Shaxsiy ma'lumotlar to'g'risida»gi 2019-yilgi Qonun mazmuni tahlil qilinadi.

–Tizimli yondashuv sun'iy intellekt alohida vosita sifatida emas, balki butun protsessual kafolatlar tizimi doirasida baholanadi.

–Huquqiy modellashtirish aniq tartibga solish takliflari amaldagi huquqiy normalar va xalqaro standartlar asosida shakllantiriladi.

Tadqiqotning me'yoriy asosi O'zbekiston Respublikasi Jinoyat-protsessual kodeksi (2021), «Shaxsiy ma'lumotlar to'g'risida»gi Qonun (2019), «Raqamli O'zbekiston – 2030» strategiyasi hamda Yevropa Komissiyasi va Yevropa Kengashining rasmiy hujjatlaridan iborat.

3. XALQARO TAJRIBA: QIYOSIY HUQUQIY TAHLIL

3.1. Yevropa Ittifoqining yondashuvi

Yevropa Ittifoqi 2024-yil 1-avgustda kuchga kirgan 2024/1689-sonli Nizom «Sun'iy intellekt to'g'risidagi qonun» (AI Act) orqali dunyoda birinchi bo'lib sun'iy intellektni tartibga soluvchi keng qamrovli qonunchilik asosini yaratdi. Ushbu hujjat sun'iy intellekt tizimlarini xavf darajalariga ko'ra to'rtta toifaga ajratadi: minimal xavf, cheklangan xavf, yuqori xavf va maqbul bo'lmagan xavf.²

Huquqni muhofaza qilish va sudlov sohasida qo'llaniladigan sun'iy intellekt tizimlari «yuqori xavfli» toifaga kiritilgan bo'lib, ularga shaffoflik, xavflarni boshqarish, inson nazorati va ma'lumotlarni himoya qilish bo'yicha qat'iy talablar belgilanadi. Yevropa Kengashining Axloqiy Xartiyasida jinoyat ishlarida sun'iy intellektdan foydalanish asosiy huquqlar va adolatli sud tamoyillariga qat'iy rioya qilishi zararliligi ta'kidlangan.³ Xartiya quyidagi printsiplarni belgilaydi:

–Kamsitmaslik tamoyili sudgacha hibsga olish, hukm chiqarish yoki takroriy jinoyatni baholashda algoritmik tarfakashlik maqbul emas.

–Shaffoflik va ishonchlilik har qanday algoritmik qaror asosli, tushunarli va tekshirilishi mumkin bo'lishi shart.

–Inson nazoratini saqlab qolish sun'iy intellekt faqat yordamchi vosita, sudya yoki tergovchining o'rnini bosa olmaydi.

–Ma'lumotlarni himoya qilish shaxsiy ma'lumotlarni qayta ishlashda maxsus himoya choralarini talab etiladi.

3.2. AQShning tajribasi va saboqlari

AQShda sun'iy intellekt jinoyat ishlarining turli bosqichlarida gumonlanuvchilarni dastlabki tahlil qilishdan tortib hukm chiqarishgacha qo'llanilmoqda. Eng taniqli misol COMPAS tizimi (Correctional Offender Management Profiling for Alternative Sanctions).

Ushbu tizim bir qator shtatlarda retsidivizm xavfini baholash va sudgacha hibsga olish bo'yicha qarorlar qabul qilishda foydalaniladi.

2016-yilda ProPublica jurnali tomonidan o'tkazilgan tergov COMPAS tizimida tizimli irqiy tarafkashlikni aniqladi: tizim o'xshash holatlarda afro-amerikalik sudlanuvchilar uchun retsidivizm xavfini oq tanli sudlanuvchilarga nisbatan doimiy ravishda yuqori baholagan.⁴ Algoritm mulkiy (Northpointe kompaniyasiga tegishli) bo'lib, sudga unga e'tiroz bildirish amalda imkonsiz edi. Bu AQSh Konstitutsiyasining tegishli jarayon kafolatlariga zid.

Akademik tadqiqotlar AQSh jinoyat protsessal qonunchiligi huquqiy tartibga solishdan ko'ra tezroq rivojlanayotganini ta'kidlaydi.⁵ Natijada texnologik imkoniyatlar va huquqiy kafolatlar o'rtasida sezilarli tafovut vujudga kelgan. O'zbekiston uchun bu tajribadan asosiy sabo: mulkiy algoritmlar shaffofligi va mustaqil tekshiruv imkoniyatining yo'qligi maqbul emas.

3.3. Xitoyning «aqli sudlar» modeli

Xitoy 2000-yillarning oxiridan boshlab sud jarayonlarini avtomatlashtirish uchun sun'iy intellekt, katta ma'lumotlar va blokcheyn texnologiyalarini faol joriy etib kelmoqda. 2022-yilda Xitoy Oliy Xalq sudi «Sud sohalarida sun'iy intellektni qo'llashni tartibga solish va kuchaytirish bo'yicha fikrlar» hujjatini qabul qildi.⁶

Xitoy modelining kuchli tomonlari: ishlarni ko'rib chiqish tezligi oshdi, ma'muriy xarajatlar kamaydi, protsessual shaffoflik kuchaydi. Biroq tadqiqotchilar jiddiy xavflarni ham aniqlaydi: algoritmik tavsialarga haddan tashqari ishonish va sud avtonomiyasining potentsial pasayishi, «qora quti» muammosi va raqamli tengsizlik.⁷ O'zbekiston uchun foydali jihat: Xitoy modeli sun'iy intellektni yordamchi vosita sifatida qo'llash va sudyaning yakuniy mas'uliyatini saqlab qolish printsiptini rasmiy ravishda mustahkamlagan.

4. O'ZBEKISTONDA RAQAMLI TRANSFORMATSIYA VA SUN'IY INTELLEKT

4.1. Milliy strategiya va huquqiy asos

O'zbekiston Respublikasi «Raqamli O'zbekiston – 2030» strategiyasi doirasida davlat boshqaruvi, sud tizimi va huquqni muhofaza qilishni modernizatsiya qilishni ustuvor yo'nalish sifatida belgilab oldi.⁸ Ayni vaqtda «Sun'iy intellekt to'g'risida»gi qonun loyihasi faol muhokama qilinmoqda.

2019-yilda qabul qilingan «Shaxsiy ma'lumotlar to'g'risida»gi Qonun shaxsiy ma'lumotlarni to'plash, saqlash va qayta ishlash tartibini belgilaydi. Biroq ushbu qonun sun'iy intellekt texnologiyalari bilan bog'liq o'ziga xos masalalarni algoritmik qaror qabul qilish, profillash va avtomatlashtirilgan hukmlar to'liq qamrab olmaydi.⁹

O'zbekiston Respublikasi Jinoyat-protsessual kodeksining (2021-yilgi tahriri) asosiy tamoyillar bo'yicha qoidalari quyidagilarni belgilaydi: 4-modda protsessual qonuniylik, 17-modda shaxsiy hayotning daxlsizligi, 23-modda aybsizlik prezumptsiyasi, 24-modda tortishuv va tomonlarning teng huquqliligi. Biroq ushbu normalarning birortasi ham algoritmik tizimlardan foydalanishni to'g'ridan-to'g'ri tartibga solmaydi.

4.2. Amaliy tizimlar va joriy holat

O'zbekistonda bir qator raqamli platformalar faoliyat yuritadi:

–MY.GOV.UZ fuqarolar va huquqiy shaxslar uchun davlat xizmatlarini elektron taqdim etuvchi yagona portal.

–MIBIS (Milliy Identifikatsiya Biometrik Axborot Tizimi) biometrik identifikatsiya va yuzni aniqlash imkonini beruvchi tizim, huquqni muhofaza qilish organlarida qo'llaniladi.

–Sud axborot tizimi sud ishlarini elektron boshqarish, hujjat aylanishi va ma'lumotlarga kirish platformasi.

–Prokuratura raqamli tizimi tergovlarni ro'yxatga olish va monitoring qilish vositasi.

Muhim ta'kidlash zarur: ushbu tizimlar hali to'liq ma'noda sun'iy intellekt imkoniyatlaridan mashinani o'rganish, prognoz tahlili yoki avtomatlashtirilgan qaror qabul qilish foydalanmaydi. Ular asosan raqamli saqlash va kirish funksiyalarini bajaradi. Sun'iy intellektni jinoyat protsessiga mazmunli integratsiya qilish yetarli ma'lumot to'plamlari shakllanganidan va tegishli algoritmik yechimlar ishlab chiqilganidan keyin amalga oshirilishi mumkin.

5. O'ZBEKISTON JPK'SIDAGI HUQUQIY BO'SHLIQLAR VA XAVFLAR

5.1. Asosiy huquqiy bo'shliqlar

Rasmiy huquqiy tahlil amaldagi O'zbekiston Respublikasi JPKsida quyidagi asosiy kamchiliklarni ko'rsatib beradi:

–Sun'iy intellektning huquqiy ta'rifining yo'qligi qonunchilikda «sun'iy intellekt», «algoritmik qaror qabul qilish» yoki «avtomatlashtirilgan tahlil» kabi tushunchalar umuman ta'riflanmagan.

–Raqamli dalillarni yetarlicha tartibga solmaganligi sun'iy intellekt yordamida olingan ma'lumotlarning (yuzni aniqlash, ovoz tahlili, metama'lumotlar) maqbullik mezonlari belgilanmagan.

–Algoritmik javobgarlik mexanizmlarining yo'qligi sun'iy intellekt vositalaridan foydalanish natijasida yuzaga keladigan xatolar uchun kimning javobgar ekanligini belgilovchi normalar mavjud emas.

–Protsessual kafolatlarning yetarli emasligi shaxsning algoritmik qarorlarga e'tiroz bildirish va ularni tekshirish huquqi tartibga solinmagan.

Bundan tashqari, algoritmik tizimlar tayyorlash ma'lumotlari sifatiga bog'liqligi tufayli to'liq yoki noto'g'ri ma'lumotlar asosida xato xulosalarga olib kelishi mumkin. Insonning huquqiy hukmini to'liq almashtirishning iloji yo'qligi doimiy inson nazoratini talab etadi.

5.2. Asosiy protsessual xavflar

O'zbekiston Respublikasi JPKsining 23-moddasida mustahkamlangan aybsizlik prezumptsiyasi tamoyilini hisobga olgan holda, algoritmik bashorat tizimlari quyidagi xavflarni keltirib chiqarishi mumkin:

–Bashorat asosida aybdorlik prezumptsiyalarini yaratish xavfi bu aybsizlik prezumptsiyasining bevosita buzilishi.

–JPKning 17-moddasida kafolatlangan shaxsiy hayot daxlsizligiga o'zboshimchalik bilan aralashish geolokatsiya tahlili, aloqalarni ushlab qolish va katta ma'lumotlar to'plamlarini filtrlash orqali.

–Tomonlar tengligini buzish prokuratura yoki tergov organlarining algoritmik vositalarga yagona kirish huquqi tortishuv tamoyiliga (JPK 24-modda) xilof.

–«Qora quti» muammosi mulkiy algoritmlar natijalarini mustaqil tekshirish va ularga e'tiroz bildirish imkonini cheklaydi.

6. QONUNCHILIK TAKLIFLARI

6.1. Ikki strategik yondashuv

O'zbekiston Respublikasi JPKsiga sun'iy intellektni integratsiya qilishning ikkita asosiy huquqiy yechimi ko'zda tutilmoqda:

Birinci yondashuv: JPKning mavjud moddalariga maqsadli o'zgartirishlar kiritish (4, 17, 23, 25, 34, 35, 36, 92, 382-moddalar). Bu yondashuv protsessual muvozanatni saqlagan holda aniq normalarni tez kodifikatsiya qilish imkonini beradi.

Ikkinchi yondashuv: jinoyat protsessida raqamli texnologiyalar va sun'iy intellektdan foydalanishga bag'ishlangan alohida modda yoki bob qabul qilish. Bu tizimli yondashuvni ta'minlaydi va barcha ishtirokchilar tergovchilar, surishtiruvchilar, prokurorlar, sudyalari, himoyachilar, gumonlanuvchilar va jabrlanuvchilar uchun qoidalarni aniq va tushunarli qiladi.

6.2. Ta'rif va umumiy tamoyillar (JPK 4-moddasiga qo'shimcha)

Sun'iy intellektni huquqiy tizimda qo'llash uchun avvalo uning huquqiy ta'rifini JPKning 4-moddasiga kiritish zarur. Taklif etilayotgan ta'rif:

«Sun'iy intellekt oldindan belgilangan algoritmik ketma-ketlik bilan cheklanmagan holda analitik, prognoz qilish va o'rganish vazifalarini bajarishga qodir dasturiy yoki apparat-dasturiy kompleks».

Shu bilan birga, jinoyat protsessida sun'iy intellektdan foydalanishga faqat quyidagi tamoyillarga rioya qilingan taqdirda yo'l qo'yilishi belgilanishi kerak: qonuniylik; inson huquqlarining sud tomonidan himoya qilinishi; shaxsiy hayot daxlsizligi; aybsizlik prezumptsiyasi; tortishuv va tomonlarning teng huquqliligi.

6.3. Shaxsiy sha'ni va qadr-qimmatini hurmat qilish (JPK 17-moddasiga qo'shimcha)

JPKning 17-moddasiga quyidagi normani kiritish taklif etiladi:

«Shaxsning shaxsiy hayotiga ta'sir qiluvchi ma'lumotlarni to'plash, saqlash, tahlil qilish va talqin qilish uchun avtomatlashtirilgan axborot tizimlaridan, jumladan sun'iy intellekt texnologiyalaridan foydalanishga ushbu Kodeksda nazarda tutilgan hollarda faqat sud ruxsati asosida yo'l qo'yiladi. Qo'llaniladigan algoritmlar shaffoflikni, texnik tekshirishni, qonuniylik, mutanosiblik va shaxsiy hayotga minimal aralashuv tamoyillariga rioya qilinishini ta'minlashi kerak. Bunday texnologiyalar qo'llanilgan har qanday shaxs tegishli harakatlardan xabardor qilinish va shikoyat qilish huquqiga ega».

Ushbu qo'shimcha O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasining 27-moddasi (shaxsiy daxlsizligini himoya qilish) bilan to'liq muvofiq keladi.

6.4. Aybsizlik prezumptsiyasi (JPK 23-moddasiga qo'shimcha)

JPKning 23-moddasiga quyidagi qoidani kiritish zarur:

«Jinoyat protsessida sun'iy intellekt texnologiyalaridan foydalanish sud tomonidan mustaqil baholanmasdan avtomatik ravishda ayblov xulosalari yoki prognozlar chiqarilishini istisno qiladigan doiralar bilan qat'iy cheklanishi kerak. Algoritmik bashoratlar va tahliliy hisobotlar aybdorlik isboti sifatida qaralishi mumkin emas va jinoiy javobgarlikni isbotlash yukidan ozod etmaydi».

6.5. Sud ishlarini yuritish ustidan nazorat (JPK 25-moddasiga qo'shimcha)

Algoritmik tizimlarni nazorat qilish uchun 25-moddaga quyidagi qoida kiritilishi kerak:

«Sud jinoyat ishlarini yuritish jarayonida sun'iy intellekt texnologiyalaridan qonuniy foydalanish ustidan nazoratni amalga oshiradi va noto'g'ri, noaniq yoki shaffof bo'lmagan algoritmik ma'lumotlarni qayta ishlash natijasida yuzaga keladigan qoidabuzarliklar bo'yicha choralar ko'rish mumkin».

6.6. Raqamli dalillar va dalillarning tog'riligini tasdiqlash (JPK 92-moddasiga qo'shimcha)

Sun'iy intellekt yordamida olingan ma'lumotlarning maqbullik mezonlarini belgilash uchun 92-moddaga quyidagilarni kiritish taklif etiladi:

«Sun'iy intellekt texnologiyalaridan foydalanish orqali olingan ma'lumotlar tasvirlar, video yozuvlar, audio fayllar va raqamli izlar tahlili moddiy dalil sifatida tan olinishi uchun ularning haqiqiyliги, ishonchliligi va takrorlanishi tasdiqlangan bo'lishi hamda ekspert tekshiruvidan o'tkazilishi shart».

6.7. Prokuratura va tergov organlarining vakolatlari

JPKning prokuror va tergovchi vakolatlarini tartibga soluvchi moddalariga (34, 35-36, 382-moddalar) sun'iy intellekt texnologiyalaridan foydalanishga oid maxsus bandlarni kiritish maqsadga muvofiq. Asosiy prinsip: sun'iy intellekt faqat yordamchi vosita sifatida qo'llanilishi, mansabdor shaxsning shaxsiy huquqiy bahosini almashtirmasligi va qaror qabul qilishda ishlatiladigan algoritmlar shaffof, takrorlanadigan va sudda tekshirilishi mumkin bo'lishi kerak.

7. XULOSA

O'zbekiston Respublikasida jinoyat protsessiga sun'iy intellektni integratsiya qilish adolat samaradorligi, o'z vaqtida bajarilish va xolisligini oshirish uchun keng imkoniyatlar ochadi. Biroq bunday o'zgarishlar aniq huquqiy tartibga solishni, barqaror normativ asoslarni yaratishni va jinoyat jarayonining barcha bosqichlarida shaxs huquqlari hamda erkinliklarini himoya qilishni kafolatlaydigan protsessual mexanizmlarni ishlab chiqishni talab qiladi.

Xalqaro tajribani Yevropa Ittifoqi, AQSh va Xitoy modellarini tahlil qilish shuni ko'rsatadiki, sun'iy intellektni jinoyat protsessiga muvaffaqiyatli integratsiya qilish uchun uchta asosiy shart zarur: qat'iy huquqiy tartibga solish va algoritmik shaffoflik; inson nazoratini saqlab qolish sun'iy intellekt faqat yordamchi vosita sifatida xizmat qilishi; kuchli ma'lumotlarni himoya qilish kafolatlari.

Tadqiqot quyidagi asosiy xulosalarga olib keldi. Birinchidan, O'zbekiston Respublikasi JPKsida sun'iy intellektning huquqiy ta'rifi yo'qligi huquqiy noaniqlik yaratamoqda. Ikkinchidan, aybsizlik prezumptsiyasi, shaxsiy hayot daxlsizligi va tomonlar tengligi tamoyillarini algoritmik tizimlar nuqtai nazaridan himoya qiluvchi maxsus normalar zarur. Uchinchidan, raqamli dalillarning maqbullik mezonlari qonuniy ravishda belgilanmagan.

Taklif etilayotgan ikki muqobil yondashuv JPKga maqsadli o'zgartirishlar kiritish yoki raqamli texnologiyalar bo'yicha alohida qoida qabul qilish ikkisi ham amalda qo'llanilishi mumkin. Muhimi, har qanday yechim protsessual kafolatlarning asosiy tamoyillariga qat'iy rioya qilinishini ta'minlashi kerak.

Xulosa qilib aytganda, jinoyat ishlarining raqamli transformatsiyasi odil sudlovning asoslarini buzmasligi kerak aksincha, yuqori sifatli tergovlarni ta'minlash, sud xatolarini

kamaytirish va sud tizimiga jamoatchilik ishonchini oshirish orqali ularni mustahkamlashi lozim.

IZOHLAR VA MANBALAR:

- ¹ O'zbekiston Respublikasi Jinoyat-protsessual kodeksi (2021-yilgi tahriri). O'zbekiston Respublikasi Oliy Majlisi, Toshkent.
- ² Yevropa Parlamenti va Yevropa Ittifoqi Kengashi. (2024). 2024/1689-sonli Nizom (AI Act): Sun'iy intellektga oid qoidalar to'g'risida. Yevropa Ittifoqining Rasmiy Jurnal, 12-iyul 2024.
- ³ Yevropa Kengashi. (2018). Axloqiy Xartiya: Sud tizimlari va ularning muhitida sun'iy intellektidan foydalanish. Yevropa Kengashi nashriyoti, Strasburg.
- ⁴ Larson, J., Mattu, S., Kirchner, L., & Angwin, J. (2016). How We Analyzed the COMPAS Recidivism Algorithm. ProPublica, 23 May 2016.
- ⁵ Hamilton, M. (2021). Risk-Needs Assessment: Constitutional and Ethical Challenges. *American Criminal Law Review*, 52(2), 231–289.
- ⁶ Xitoy Oliy Xalq sudi. (2022). Sud sohalarida sun'iy intellektni qo'llashni tartibga solish va kuchaytirish bo'yicha fikrlar. Pekin: Xitoy Oliy Xalq sudi rasmiy nashri.
- ⁷ Peng, J., & Xiang, W. (2019). Smart Courts in China: Prospects and Challenges. *Asian Journal of Law and Society*, 6(2), 311–333.
- ⁸ O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasi. (2020). «Raqamli O'zbekiston – 2030» strategiyasi to'g'risida. O'zbekiston Respublikasi Qonun hujjatlari ma'lumotlari milliy bazasi, Toshkent.
- ⁹ O'zbekiston Respublikasi. (2019). «Shaxsiy ma'lumotlar va ularni himoya qilish to'g'risida»gi Qonun. O'zbekiston Respublikasi Qonun hujjatlari milliy bazasi.
- ¹⁰ Bench-Capon, T.J.M., & Sartor, G. (2003). A Model of Legal Reasoning with Cases Incorporating Theories and Values. *Artificial Intelligence*, 150(1–2), 97–143.
- ¹¹ Brennan, T., & Dieterich, W. (2017). Correctional Offender Management Profiling for Alternative Sanctions (COMPAS). *Justice Research and Policy*, 12(1), 51–91.
- ¹² Liang, F. (2019). Artificial Intelligence in Judicial Reasoning: China's Smart Court System. *Computer Law & Security Review*, 35(5), 105–118.